

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:2774

av **Niclas Malmberg (MP)**

Moderniserad privatkopieringsersättning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna att följa det finska systemet för privatkopieringsersättning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Enligt EU:s så kallade infosocdirektiv får medlemsstaterna enbart tillåta kopiering för privat bruk om rättighetshavarna får en ”rimlig kompensation” för kopieringen. Men infosocdirektivets krav på rimlig kompensation är allmänt hållet och det finns ett betydande utrymme för nationell rätt när det gäller förutsättningarna för rätt till kompensation, nivån på denna och systemets utformning i övrigt.

Den modell som valts i Sverige är att en näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar, på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, betalar en särskild ersättning som är bestämd i lagen. Ersättningen ska gå till de upphovspersoner vars verk har sänts ut i radio eller tv eller getts ut på anordningar genom vilka de kan återges. I Sverige administreras och fördelas ersättningen till upphovsrättsinnehavarna av Copyswede.

I Finland har man valt en annan modell. Från den 1 januari 2015 gäller att kompensationen för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk betalas med anslag i statsbudgeten.

Privatkopieringsersättning i Sverige

Högsta domstolen har i en dom den 10 juni 2016 (mål nr T 2760-15) klaggjort förutsättningarna för privatkopieringsersättning. Domstolen sammanfattade i domen EU-domstolens praxis enligt följande:

Kompensationen ska ses som en ersättning för den skada som rättighetshavarna kan orsakas till följd av den inskränkning i ensamrätten för privatkopiering som

föreskrivs i medlemsstaten. Systemet behöver inte – som det svenska – vara knutet till vissa upptagningsanordningar utan kan organiseras på annat sätt. I de fall där ersättningen finansieras genom en avgift på upptagningsanordningar strider det mot infocodirektivet att inte göra skillnad mellan olika slag av anordningar; det ska inte utgå någon ersättning när det är uppenbart att en anordning ska användas kommersiellt. Om en anordning däremot har tillhandahållits för privat bruk, är det inte nödvändigt att fastställa att det faktiskt har gjorts några privatkopior. Den omständigheten att det är möjligt att använda anordningen för privatkopiering är i sig tillräcklig. Alla jämförbara anordningar ska i princip behandlas lika. Vidare har det normalt inte någon betydelse att en anordning har fler funktioner än privatkopiering och att kopieringsfunktionen är underordnad de andra funktionerna. Frågan om ett visst nationellt system ger en rimlig kompensation åt rättighetshavarna ska bedömas med beaktande av samtliga omständigheter. Avgörande är om systemet i sin helhet ger en rimlig kompensation, varvid rättighetshavarnas intressen ska vägas mot användarnas. Kompensation behöver inte utgå till den rättighetshavare som orsakas bara en obetydlig skada (jfr skäl 35 i direktivet). Det är upp till medlemsstaterna att bestämma var gränsen ska gå. (Se bl.a. EU-domstolens dom i Padawan, mål C-467/08, EU:C:2010:620, och i Nokia, mål C-463/12, EU:C:2015:144.)

Det ovan nämnda målet i Högsta domstolen gällde vissa mobiltelefoner som har många olika funktioner och som kan användas bl.a. för kopiering av film och musik. I domen slår Högsta domstolen fast hur man bör se på kravet att anordningarna ska vara särskilt ägnade för privatkopiering. Avgörande är enligt domstolen om anordningarna har egenskaper som gör dem i hög grad lämpade för privatkopiering. Dessutom måste man kunna anta att de kommer att användas för privatkopiering i en inte oväsentlig omfattning. Vid bedömningen kan man ta hänsyn till lagringskapacitet, användarvänlighet, pris och andra egenskaper. Enligt domstolen var de aktuella mobiltelefonerna särskilt ägnade för privatkopiering. Ersättning ska därför utgå för importen.

Sveriges tillämpning otidsenlig

Med Högsta domstolens dom står det klart att Sveriges syn på privatkopieringsersättning är otidsenlig. När lagstiftningen infördes var de tekniska begränsningarna sådana att i princip användes en apparat för en funktion, till exempelvis en kassetbandspelare för att spela kassetter. Men med de multifunktioner som finns med moderna mobiltelefoner är det långt ifrån självklart att en mobil kommer att användas för just privatkopiering bara för att möjligheten finns. Innehavaren kanske tvärtom har köpt telefonen för att kunna telefonera.

Det kan därför vara intressant att följa det finska exemplet, som ger upphovspersonerna ersättning för privatkopiering, utan att finansieringen sker riktad mot innehav av apparater med väldigt svag koppling till möjlighet att just privatkopiera. Vidare är dagens system utformat så att enbart ljud och rörlig bild kommer ifråga för privatkopieringsersättning, inte bilder. Även upphovsrättsskyddade bilder omfattas av betydande privatkopiering, varför det i ett moderniserat system är rimligt att även inkludera ersättning för bilder.

Privatkopieringsersättning i Finland

I den finska regeringens proposition (RP 249/2014 rd) föreslogs att upphovsrättslagen ändras så att kompensationen för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk betalas med anslag i statsbudgeten. Riksdagen remitterade den 26 november 2014

regeringens proposition till kulturutskottet för beredning. Utskottet föreslog i sitt betänkande (KuUB 14/2014 rd) den 2 december 2014 att riksdagen skulle godkänna lagförslaget utan ändringar, dock med ett förslag till uttalande (se nedan). Riksdagen godkände lagförslaget och uttalandet den 10 december 2014 (RSv 239/2014 rd). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2015.

I propositionen angavs som allmän motivering bl.a. följande:

Inflödet av kompensationsavgiften som steg till cirka 12 miljoner euro åren 2004–2008, med en temporär ökning med cirka 3 miljoner euro år 2007 på grund av digitalövergången, har sjunkit till cirka 6,5–7 miljoner euro åren 2011–2013. Inflödet beräknas uppgå till cirka 5 miljoner euro år 2014. Nedgången i inflödet av kompensationsavgiften till denna nivå har negativa konsekvenser för verksamhetsförutsättningarna för aktörer inom kreativt arbete. Inflödet kan inte betraktas som rimlig kompensation för privatkopiering, som under 2011–2013 inte visat tecken på att minska. Det har inte funnits förutsättningar för att utöka antalet anordningar som omfattas av kompensationsavgiften eller för att höja avgiften.

Utbudet av anordningar för privatkopiering har blivit mångsidigare. Kopiering av verk har övergått från traditionella inspelningsunderlag och -medier som i stort sett endast lämpar sig för inspelning och kopiering till anordningar som också kan användas för andra ändamål än kopiering och inspelning. Direkt licensiering av material håller också på att utvecklas, men detta uppskattas inte åtminstone på kort sikt minska sådan privatkopiering som omfattas av kompensation. Konsekvensen av ovan beskrivna utvecklingen är att det inte ackumuleras kompensationsavgift för alla sådana inspelningsunderlag och -medier som verk spelas in på för enskilt bruk på det sätt som lagen avser.

[...]

I regeringspropositionen föreslås det att man inför ett nytt system, där man finansierar kompensationen för privatkopiering med ett ramtillägg i statsbudgeten. Kompensationen ska till sin storlek vara sådan att den så som avses i informations samhällsdirektivet kan betraktas som en rimlig kompensation (fair compensation) för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk.

När staten genom lagstiftningen tillåter framställning av exemplar för enskilt bruk och därigenom inskränker upphovsrätten och när informations samhällsdirektivet i sådana fall förutsätter att upphovsmännen får kompensation, men när det samtidigt inte går att samla in tillräckligt med avgifter som en del av försäljningspriset för inspelningsunderlag, är det motiverat att staten står för kompensationen av privatkopieringen med skattemedel.

Överväganden som också uttrycktes i propositionen var bl.a. att en kompensation som ingår i statsbudgeten garanterar ett stabilt system som inte är beroende av om alla inspelningsunderlag och inspelningsmedier som i betydande grad används för privatkopiering omfattas av avgiften vid en viss tidpunkt eller inte. Propositionen pekade också på att de administrativa kostnader som avgiften orsakat för olika led inom handeln kommer att försvinna, att konsumentpriserna på inspelningsunderlag och inspelningsmedier kommer att sänkas, att det inte längre kommer att behövas någon organisation för att administrera kompensationsavgiften samt att övervaknings- och granskningsuppgifter för tullmyndigheter och regionalförvaltningsverken upphör. Regeringen menade också att tillförlitligheten när det gäller utredning av privatkopiering förbättras eftersom utredningsverksamheten sker via ett oberoende forskningsinstitut som godkänts av undervisnings- och kulturministeriet.

Kulturutskottet ansåg i sitt betänkande att propositionens förslag har klart positiva konsekvenser. Kulturutskottet föreslog dock följande uttalande från Riksdagen.

Riksdagen förutsätter att regeringen har beredskap att differentiera finansieringen av kompensationsavgiften exempelvis genom att vid sidan av budgetfinansiering också ta i bruk ett täckande anordningsbundet avgiftssystem, om det inte med statlig

finansiering är möjligt att betala en rimlig ersättning (fair compensation) för privatkopiering i överensstämmelse med EU:s informations samhällsdirektiv 2001/29/EG. Utskottet [sic] förutsätter att regeringen lämnar en rapport om saken till kulturutskottet före utgången av 2018.

För- och nackdelar med att följa det finska exemplet

Nackdelen med att följa det finska exemplet är att belastningen på statsbudgeten ökar.

Fördelen är att ett mer långsiktigt stabilt system kan inrättas, där upphovspersoner får skäligt betalt utan att finansieringen sker mer eller mindre slumpmässigt/godtyckligt. En ytterligare fördel är att kostnaderna för administration kan minska, vilket ger utrymme att vidga ersättningen till upphovspersoner.

Före utgången av 2018 ska en utvärdering av konsekvenserna i Finland stå klar. Hur det nya systemet faktiskt har fallit ut i Finland är förstås viktigt att veta inför en eventuell förändring i Sverige. Under 2018 bör därför en översyn göras för att utreda förutsättningarna för att följa det finska exemplet, vilket riksdagen bör ge regeringen till känna.

Niclas Malmberg (MP)